

ΕΣΠΑ: Ο ρόλος και η σημασία του στην προώθηση των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων στην ελληνική κοινωνία

γράφει ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΒΟΥΡΑΖΕΡΗΣ*

Οι διαρκώς αυξανόμενες δημόσιες αναφορές στο ΕΣΠΑ πιθανόν συντηρούν την εικόνα που παρουσιάζει τα χρήματα από την ΕΕ σαν «δώρο θεού» για την επίλυση όλων των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων τα οποία έχει σωρεύσει στη χώρα η καπιταλιστική κρίση. Η πραγματικότητα, όπως προκύπτει από τα σχετικά κείμενα της ΕΕ, αλλά και από την 35ετή υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων στην Ελλάδα είναι διαφορετική. Τα χρήματα από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ υπηρετούν διαχρονικά την καπιταλιστική αναδιάρθρωση και «ανάπτυξη», έτσι όπως αυτές προκύπτουν από τις βασικές προτεραιότητες που θέτουν οι δυνάμεις του πολυεθνικού κεφαλαίου και οι τάσεις συνύπαρξης και ανταγωνισμού ανάμεσα στα εθνικά αστικά συμφέροντα στο εσωτερικό της Ένωσης. Οι οικονομικά ισχυροί της Ένωσης απαιτούν στοχευμένη διάθεση κονδυλίων προκειμένου να αυξηθούν τα οφέλη τους. Η ικανοποίηση εργατικών και λαϊκών αναγκών με σύγχρονους όρους εντός του χρηματοδοτικού πλαισίου της ΕΕ δεν μπορεί να υπάρξει.

Εισαγωγή

Διατυπώνοντας την ερώτηση «Τι είναι το ΕΣΠΑ;», η συντριπτική πλειοψηφία αναμένεται να απαντήσει ότι πρόκειται

για έναν χρηματοδοτικό μηχανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Από αυτόν μπορεί κάποιος να βρει τα κεφάλαια για να ξεκινήσει μια δουλειά.

Αυτή η βαθιά ριζωμένη άποψη στο σώμα της ελληνικής κοινωνίας –πιθανόν να διαφοροποιείται ελάχιστα, ανάλογα με την κοινωνικοταξική προ-

έλευση— καλλιεργήθηκε με επιμέλεια από τους εκπροσώπους της αστικής πολιτικής, εντός και εκτός συνόρων, τις τελευταίες δεκαετίες κατά τις οποίες υλοποιούνται στη χώρα μας έργα συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΟΚ/ΕΕ.

Σε περιόδους όξυνσης των αντιλαϊκών πολιτικών στο εσωτερικό της χώρας, στο πλαίσιο συμμόρφωσης με πολιτικές κατευθύνσεις της ΕΟΚ/ΕΕ, όπως την τελευταία εξαετία, αλλά και παλαιότερα με αφορμή τομεακές πολιτικές της ΕΕ στη γεωργία, στη βιομηχανία κ.α., το ενδεχόμενο απώλειας των «ευρωπαϊκών κονδυλίων» σε περίπτωση απειθαρχίας αποτέλεσε τη βασική γραμμή άμυνας της οικονομικής και πολιτικής ελίτ προκειμένου η λαϊκή αγανάκτηση να μη μετατραπεί σε αντίθεση συνολικά στο οικοδόμημα της ευρωπαϊκής καπιταλιστικής ολοκλήρωσης.

Παρά την ευρεία διάδοση στην ελληνική κοινωνία των συμβόλων της ΕΕ, αλλά και αρκτικόλεξων όπως *ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης)* ή πιο παλιά *ΚΠΣ (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης)*, οι γνώσεις των περισσότερων, ειδικά της πλειοψηφίας των εργαζομένων στα αστικά κέντρα της χώρας, για το περιεχόμενο και τη λειτουργία των μηχανισμών αυτών σταματούν στο σημείο που προαναφέραμε. Το γεγονός αυτό σχετίζεται και με το ότι για ένα σημαντικό κομμάτι των εργαζομένων στη χώρα μας τα ευρωπαϊκά κονδύλια ποτέ δεν έφτασαν στην τσέπη του. Τις ωφέλειες από αυτά τις συναντούν κυρίως μέσα από επενδύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος ή των μεταφορικών υποδομών, οι οποίες τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτες. Για λόγους που σχετίζονται με την κοινωνική χρησιμότητα έργων που υλοποιούνται με ευρωπαϊκά κονδύλια, αλλά και εξαιτίας σημαντικών περιστατικών πλουτισμού μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που έχουν δει το φως της δημοσιότητας, δεν είναι λίγοι εκείνοι οι οποίοι σχετίζουν τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις με τον προσωπικό πλουτισμό ημετέρων.

Ωστόσο τα ερωτήματα που συνοδεύουν την εισροή χρημάτων από τα

ευρωπαϊκά ταμεία είναι περισσότερα και σοβαρότερα από εκείνα που σχετίζονται με τη χρηστή τους διαχείριση. Ξεχωρίζουμε αυτά που σχετίζονται με την προέλευση των χρημάτων, το «ισοζύγιο» κόστους-οφέλους από το 35ετές *δούναι και λαβείν* της χώρας μας με την ΕΟΚ/ΕΕ, την κατεύθυνση και τις προτεραιότητες που υπηρετούν, την ωφέλεια που έχει προκύψει για την κοινωνική πλειοψηφία στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και για τους... «Ευρωπαίους εταίρους» μας από την επένδυση των χρημάτων αυτών στη χώρα μας.

Καίριο είναι και το ερώτημα αν και υπό ποιες προϋποθέσεις τα χρήματα αυτά θα μπορούσαν να είχαν αξιοποιηθεί με διαφορετικό τρόπο, προς όφελος των κοινωνικά ασθενέστερων, αλλά και το τι μέλλει γενέσθαι τα επόμενα χρόνια όσον αφορά τους κανόνες διάθεσης των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων σε περιβάλλον καπιταλιστικής κρίσης και με δεδομένο ότι οι μέχρι σήμερα βασικοί χρηματοδότες των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), με το αζημίωτο βέβαια, ήταν οι «ισχυρές» καπιταλιστικές οικονομίες της ΕΟΚ/ΕΕ.

Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά απαιτούν έρευνα σε ένα ευρύ πεδίο, τα συμπεράσματα της οποίας, ακόμα και αν είχε πραγματοποιηθεί, θα ήταν αδύνατον να παρουσιαστούν στο πλαίσιο ενός άρθρου. Εδώ επιδιώκουμε να φωτίσουμε ορισμένες μόνο πτυχές των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων, από τις οποίες προκύπτει ότι ο σχεδιασμός του πλαισίου εντός του οποίου διατίθενται συνδράμει τη γενικότερη πολιτική της ΕΟΚ/ΕΕ σε κάθε χρονική περιόδο-ειδικότερα στη σημερινή περίοδο, συνδράμει την πολιτική των μνημονίων και των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων, αλλά και τις τάσεις που διαμορφώνονται σχετικά με αυτές για τα επόμενα χρόνια.

Αρχικά να επισημάνουμε ότι στο σχεδιασμό του πλαισίου εντός του οποίου, σε κάθε Προγραμματική Περίοδο, διατίθενται οι πόροι για την υλοποίηση των έργων από τα διαρθρωτικά ταμεία

της Ένωσης εμπλέκονται διάφοροι παράγοντες. Συνεργάζονται κυρίως για την υλοποίηση των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων, αλλά επίσης ανταγωνίζονται μεταξύ τους, σε μια προσπάθεια να εξυπηρετήσουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα που ο καθένας εκπροσωπεί, αλλά και να προβάλουν τις εθνικές και ταξικές προτεραιότητές τους.

Πρωταρχικό και κυρίαρχο ρόλο στο σχεδιασμό των πέντε μέχρι σήμερα *Προγραμματικών Περιόδων* (1986-93, 1994-99, 2000-06, 2007-13 και 2014-20) έπαιξαν και εξακολουθούν να παίζουν τα όργανα της ΕΟΚ/ΕΕ, θέτοντας αφηρητικά τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις με βάση τους ενδοαστικούς συσχετισμούς που διαμορφώνονται στο εσωτερικό της Ένωσης. Σημαντικός είναι ο ρόλος και του πολιτικού συστήματος του κάθε κράτους-μέλους, το οποίο έχει –μέχρι σήμερα– την ευχέρεια να διαχειρίζεται το ευρωπαϊκό χρήμα προκειμένου να δημιουργεί τις επιθυμητές από αυτό κοινωνικές συμβαχίες και να μεγιστοποιεί τα πολιτικά του οφέλη. Έτσι, κάθε άλλο παρά τυχαία μπορεί να θεωρηθεί η –σε πολλές περιπτώσεις– ανεξέλεγκτη χρηματοδότηση του πρωτογενούς τομέα κατά την περίοδο 1986-93 (χωρίς αυτό να σημαίνει και ανάπτυξη του), προκειμένου από τη μια να αμβλυνθούν τα αντι-ΕΟΚικά αισθήματα σημαντικού τμήματος των Ελλήνων αγρών την περίοδο εκείνη και από την άλλη να επιβληθεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης του συγκεκριμένου τομέα. Επίσης τυχαία δεν μπορεί να θεωρηθεί η συνεχής χρηματοδότηση από τα ευρωπαϊκά ταμεία των «κοινωνικών εταίρων» και ειδικότερα συνδικαλιστικών οργανώσεων, η οποία αγγίζει το 3% των πόρων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Ιδιαίτερο ρόλο στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση των προγραμμάτων έχουν διαδραματίσει και τα οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα (βλ. ΣΕΒ, κατασκευαστές μεγάλων έργων, εταιρείες συμβούλων, ιδιοκτήτες Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης κ.λπ.), επιδιώκοντας να εξασφαλίσουν το

μεγαλύτερο δυνατό κομμάτι από την ευρωπαϊκή πίτα. Ξεχωριστό ρόλο στο σχεδιασμό των διαδικασιών, αλλά και στον έλεγχο της εφαρμογής αυτών παίζουν και τμήματα του κρατικού μηχανισμού (διαχειριστικές αρχές, ενδιαμεσοί φορείς), των οποίων οι επιτελείς, εμπλεκόμενοι στη διαχείριση, αλλά και στην υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΟΚ/ΕΕ πράξεων, επιδιώκουν με τις παρεμβάσεις τους να ισχυροποιήσουν το ρόλο τους, εξασφαλίζοντας αντικείμενο εργασίας και ιεραρχική ανέλιξη.

Η αναφορά στους παράγοντες αυτούς καθίσταται σημαντική προκειμένου να γίνει αντιληπτό πώς έχει διαμορφωθεί, από τη δεκαετία του 1980 και μετά, το «δίκτυο» υπεράσπισης της ΕΟΚ/ΕΕ στο εσωτερικό της χώρας.

«Δούναι και λαβείν» με την ΕΟΚ/ΕΕ

Τα έσοδα του προϋπολογισμού της ΕΕ, τα οποία αποτελούν τον «κουμπαρά» των αναπτυξιακών πλαισίων (ΚΠΣ, ΕΣΠΑ), προέρχονται κυρίως από εισφορές των κρατών-μελών. Τη δεκαετία του 1970 τα έσοδα της τότε ΕΟΚ προέρχονταν από δασμούς (για προϊόντα εκτός της Ένωσης), από αγροτικές εισφορές και κατά ένα ποσοστό από τη φορολογητέα βάση του ΦΠΑ. Τα τελευταία χρόνια το 80% των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ προέρχονται από απευθείας εισφορές των κρατών-μελών (βλ. φορολογία Ευρωπαίων πολιτών σε εθνικό επίπεδο), βάσει του ΑΕΠ, και από τις αντίστοιχες εισφορές στη βάση της αξίας της φορολογητέας ύλης του ΦΠΑ (Μητσός, 2014α). Τα χρήματα αυτά «κατανέμονται» σε συγκεκριμένα «Ταμεία» (Περιφερειακής Ανάπτυξης – ΕΤΠΑ, Κοινωνικό – ΕΚΤ, Αλιείας κ.ά.) και επανεισάγονται σε κάθε χώρα της Ένωσης ως χρηματοδότηση για συγκεκριμένες κατηγορίες έργων.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στα έσοδα της ΕΟΚ το 1981 ανερχόταν στο 0,26% του ΑΕΠ της, φτάνοντας το 2007 στο

1,7%. Οι εισπράξεις της Ελλάδας από τον κοινοτικό προϋπολογισμό μετά το 1990 κυμαίνονται στο 2,5% του ΑΕΠ. Η εξέλιξη των καθαρών εσόδων της Ελλάδας ως ποσοστού του ΑΕΠ της κυμάνθηκε μεταξύ 0,2% τα πρώτα χρόνια ως 3,5% στις αρχές της δεκαετίας. Από το 2007 και μετά η εξέλιξη των καθαρών εσόδων της Ελλάδας από την ΕΕ μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων βαίνει μειούμενη. Το 2012 υπολογίζεται γύρω στο 1,7% του ΑΕΠ (3,29 δισ. ευρώ) (Μητσός, 2014β).

Γενικά, αν και το 70% των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ προέρχεται από τις πέντε ισχυρότερες καπιταλιστικές οικονομίες της ΕΕ (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισπανία), μετατρέποντας τη συνδρομή τους σε ποσοστό του ΑΕΠ της κάθε χώρας, διαπιστώνουμε ότι δεν είναι τόσο γαλαντόμες. Μάλιστα την τριετία 2007-10, με εξαίρεση τη Γαλλία, οι υπόλοιπες τέσσερις χώρες πρόσφεραν μικρότερο ποσοστό του ΑΕΠ τους από την Ελλάδα, η οποία έδωσε το 1% περίπου (Μητσός, 2014β)!

Θα πρέπει να επισημάνουμε εδώ ότι σπανίζουν τα επίσημα στοιχεία και οι δημόσιες αναφορές σχετικά με την οικονομική συνδρομή της χώρας μας στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, σε αντίθεση με την οργανωμένη προβολή (βλ. προγράμματα δημοσιότητας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων) των έργων που υλοποιούνται με χρήματα των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται η αίσθηση στο ευρύ κοινό ότι οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις αποτελούν ένα είδος προσφοράς που απορρέει από τη συμμετοχή μας στην ΕΟΚ/ΕΕ.

Η αποτίμηση των επιπτώσεων απ' τα χρήματα που εισέρρευσαν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, με μια αυστηρά λογιστική μεθοδολογία «έσοδα μείον έξοδα», κρίνεται ανεπαρκής. *Συγκalύπτει το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις από τα ΕΔΕΤ διατίθενται υπό όρους και προϋποθέσεις, ενισχύοντας συγκεκριμένες πολιτικές κατευθύνσεις.* Λόγω αυτών των όρων και των προϋπο-

θέσεων, αλλά και των ταξικών, και όχι μόνο, διαφοροποιήσεων (π.χ. κλαδικών, χωρικών κ.ά.) στις καπιταλιστικές οικονομίες/κοινωνίες, οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις δεν επιδρούν στο εσωτερικό των κρατών-μελών της ΕΟΚ/ΕΕ με οριζόντιο και ομοιόμορφο τρόπο.

Επιπλέον, συγκαλύπτεται το γεγονός ότι συχνά ο άμεσος αποδέκτης της χρηματοδότησης μπορεί να είναι διαφορετικός από εκείνον στον οποίο καταλήγουν τα χρήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι χρηματοδοτήσεις για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό βιομηχανιών ή για την κατασκευή περιβαλλοντικών μονάδων (Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων – ΕΕΛ, Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων – ΧΥΤΑ κ.λπ.), οι οποίες, αν και διατέθηκαν σε έργα στην Ελλάδα, τα χρήματα –αναπόφευκτα υπό τις παρούσες οικονομικές συνθήκες– κατέληξαν στις ισχυρές καπιταλιστικές οικονομίες εντός και εκτός της ΕΟΚ/ΕΕ στις οποίες εδρεύουν οι εταιρείες παραγωγής μηχανολογικού εξοπλισμού.

Για να ανοίξει λοιπόν η «στροφήγγα» της χρηματοδότησης, πρέπει να ικανοποιούνται δύο βασικές προϋποθέσεις.

Πρώτον, θα πρέπει να σχεδιαστούν προγράμματα και δράσεις με βάση τις ευρωπαϊκές αναπτυξιακές προτεραιότητες όπως αποτυπώνονται στις σχετικές οδηγίες της ΕΕ, η οποία έχει και τον τελευταίο λόγο στην έγκρισή τους. Στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο (2014-20), τα ευρωπαϊκά κονδύλια θα πρέπει να κατευθυνθούν σε συγκεκριμένες επενδυτικές προτεραιότητες, στις οποίες θα αναφερθούμε αναλυτικότερα στη συνέχεια, και σε οχτώ κλάδους (αγροδιατροφή, υγεία – φάρμακα, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενέργεια, περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη, μεταφορές, υλικά – κατασκευές, τουρισμός – πολιτισμός – δημιουργικές βιομηχανίες). Αν και αυτό ίσχυε σε όλες τις μέχρι σήμερα Προγραμματικές Περιόδους, ειδικά στην τελευταία η «θεματική συγκέντρωση» των «επενδυτικών προτεραιοτήτων» αποτελεί κεντρική επιλογή

της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Θυμίζουμε ότι τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το Β΄ ΚΠΣ (1994-99) υπηρέτησαν το σχεδιασμό για την ένταξη της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) (Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, 2011).

Η *δεύτερη* προϋπόθεση σχετίζεται με τη διαδικασία πληρωμής των έργων. Η χώρα μας, αφού πρώτα καλύπτει με ίδιους πόρους τις σχετικές δαπάνες, στη συνέχεια κάνει «αίτημα πληρωμής» για να λάβει την ευρωπαϊκή συνδρομή. Με απλά λόγια, κάθε χρόνο ένα κομμάτι του εθνικού προϋπολογισμού παραμένει «δεσμευμένο» για τη πληρωμή δαπανών συγχρηματοδοτούμενων έργων.

Η συγκεκριμένη διαδρομή των χρημάτων, αλλά κυρίως η εμπειρία από την εφαρμογή τεσσάρων προγραμμάτων μάς επιτρέπει να κάνουμε λόγο για μηχανισμό τροφοδότησης της καπιταλιστικής ανάπτυξης με χρήματα από τους πολλούς, των οποίων η ωφέλεια περιορίζεται κυρίως σε *έργα για τη διαχείριση –όχι την επίλυση– προβλημάτων* όπως η ανεργία, η φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός, τα περιβαλλοντικά προβλήματα κ.ά.

Με τη συνδρομή της ΕΟΚ/ΕΕ κατασκευάστηκαν έργα που θα μπορούσαν

να ικανοποιήσουν υπαρκτές κοινωνικές ανάγκες. Συχνά όμως βρισκόμαστε μπροστά στο φαινόμενο το ένα σκέλος της ΕΟΚ/ΕΕ (Διαρθρωτικά Ταμεία) να συνδράμει στην ανακούφιση ενός σημαντικού προβλήματος (βλ. ΕΕΛ, ΧΥΤΑ, κέντρα υγείας, μουσεία κ.ά.) και το άλλο (Συνθήκες Μάαστριχτ, Λισαβόνας κ.λπ.), διά των αυστηρά περιοριστικών κανόνων που επιβάλλει στα δημοσιονομικά του κάθε κράτους-μέλους, να ακυρώνει την όποια ωφέλεια, μην επιτρέποντας, για παράδειγμα, την πρόσληψη του αναγκαίου προσωπικού για τη λειτουργία των προαναφερόμενων υποδομών.

Έτσι, με «προμετωπίδα» κοινωνικά αναγκαία έργα, ιδιωτικοποιούνται υπηρεσίες που παρέχονται από το Δημόσιο, επεκτείνονται οι ελαστικές εργασιακές σχέσεις και η υπενοίκιαση εργαζομένων σε φορείς του Δημοσίου και χρηματοδοτούνται μια σειρά από ιδιωτικά επιχειρηματικά συμφέροντα (εταιρείες συμβούλων, εταιρείες υπενοίκιασης εργαζομένων, εργολάβοι δημόσιων έργων κ.ο.κ.), τα οποία τις τελευταίες δεκαετίες θρέφονται από το «γόνιμο» υπόστρωμα των ΚΠΣ και των ΕΣΠΑ.

Εξάλλου μέσω της χρηματοδότησης από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία

έργων/δράσεων που άπτονται πάγιων και διαρκών κοινωνικών αναγκών (π.χ. φροντίδα ηλικιωμένων, παροχή γευμάτων στην εκπαίδευση κ.λπ.) ακυρώνεται στην πράξη ο χαρακτήρας τους ως ανάγκης που επιζητεί διαρκή και ποιοτική λύση. Μετατρέπονται σε «επιπλέον παροχές», οι οποίες δίνονται για περιορισμένο χρονικό διάστημα, χρηματοδοτούμενες από Επιχειρησιακά Προγράμματα, ενώ την επομένη της λήξης της χρηματοδότησης από την ΕΕ εμφανίζουν προβλήματα βιωσιμότητας λόγω αδυναμίας των δημόσιων οικονομικών να χρηματοδοτήσουν τέτοιου είδους δράσεις (Μητσός, 2014α).

Παραδείγματα αποτελούν το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», η παροχή πρωινών γευμάτων στην εκπαίδευση, η πρόσληψη καθηγητών και δασκάλων στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά και το πρόγραμμα για την αγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020

Το ύψος και η σημασία των χρηματοδοτήσεων

Η ενίσχυση της Ελλάδας από την πολιτική συνοχής την Προγραμματική Περίοδο 2014-20 θα ανέλθει στα 16,4 δισ. ευρώ. Σε αυτά θα προστεθούν περί τα 4,5 δισ. ευρώ, που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη και το Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, ανεβάζοντας το ύψος των κεφαλαίων που θα εισρέουν στη χώρα από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία στα 20,9 δισ. ευρώ.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα θα εισπράξει 10,8 δισ. ευρώ για τις τρεις κατηγορίες περιφερειών: για τις πέντε λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Θεσσαλία, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα), 6,4 δισ.· για τις έξι περιφέρειες σε μετάβαση, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ του 75% έως 90% του ευρωπαϊκού

μέσου όρου (Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη, Δυτική Μακεδονία, Πελοπόννησος, Ιόνιοι Νήσοι, Στερεά Ελλάδα), 2,1 δισ.· για την Αττική και το Νότιο Αιγαίο (ανεπτυγμένες περιφέρειες), με κατά κεφαλήν ΑΕΠ που υπερβαίνει το 90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου, 2,3 δισ. ευρώ. Επίσης, προβλέπεται η χρηματοδότηση έργων με 3,4 δισ. ευρώ από το Ταμείο Συνοχής, με 0,2 δισ. ευρώ στο πλαίσιο της Εδαφικής Συνεργασίας (προγράμματα με τις γειτονικές χώρες) και με 2 δισ. ευρώ μέσω της «ρήτρας επανεξέτασης» (Μητσός, 2014β).

Την προγραμματική περίοδο 2007-13, η χώρα μας εισέπραξε περίπου 25 δισ. ευρώ (20,4 δισ. ευρώ από την Πολιτική Συνοχής).

Αν υποθέσουμε ότι απορροφάται το σύνολο των κονδυλίων των περίπου 21 δισ. ευρώ στην επταετία, τότε το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε ετήσια χρηματοδότηση ύψους 3 δισ. ευρώ ή 1,6% του σημερινού ΑΕΠ (όπως ήδη έχουμε πει, η καθαρή εισροή δεν είναι παρά κλάσμα του ποσού αυτού). Για να έχουμε μια τάξη μεγέθους της πραγματικής σημασίας των κονδυλίων αυτών, πρέπει να πούμε ότι πριν από την κρίση το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ξεπερνούσε τα 8 δισ. ευρώ (9,3 δισ. ευρώ το 2008), ενώ για το 2016 προβλέπεται να ανέλθει στο ποσό των 6.750 εκατ. ευρώ.

Από το ποσό αυτό όμως τα 6 δισ. ευρώ δαπανώνται ως εθνική συμμετοχή στα συγχρηματοδοτούμενα έργα και μόνο τα υπόλοιπα 750 εκατ. ευρώ για προτεραιότητες έξω από το μηχανισμό της συγχρηματοδότησης. Πώς συμβαίνει αυτό, από τη στιγμή που η «εθνική συμμετοχή» στη συγχρηματοδότηση ανέρχεται για το τελευταίο διάστημα μόλις στο 5% του Προγράμματος; Πώς γίνεται τα 6 από τα 6,75 δισ. του ΠΔΕ να «υπηρετούν» το ΕΣΠΑ; Αυτό πρακτικά συμβαίνει γιατί, μέσα από ένα πολυδαίδαλο σύστημα «επιλεξιμότητας» (ποιοτικοί και χρονικοί περιορισμοί) των δαπανών, πολύ σημαντικές δαπάνες αναγκαίες για την ολοκλήρωση των έργων δεν χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ και «αναγκα-

στικά» χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ. Για παράδειγμα, πολλά από τα έργα που για διάφορους λόγους δεν ολοκληρώνονται στα τυπικά ορόσημα του ΕΣΠΑ (στο «κλείσιμο των Προγραμματικών Περιόδων») αποπληρώνονται μετά το πέρας της περιόδου επιλεξιμότητας με χρήματα από το ΠΔΕ. Επίσης, ενώ το ΕΣΠΑ χρηματοδοτεί για απαλλοτριώσεις (π.χ. στην κατασκευή ενός δρόμου) στο ύψος του 10% του προϋπολογισμού των έργων, σπάνια τα έργα περιορίζονται στο ποσοστό αυτό και έτσι η επιπλέον δαπάνη «φορτώνεται» στο ΠΔΕ. Κάθε δικαιολογημένη και επίσης κάθε αδικαιολόγητη υπέρβαση του προϋπολογισμού των έργων που δεν είναι «επιλέξιμη» για το ΕΣΠΑ απλώς μεταφέρεται στο ΠΔΕ. Έτσι, με τα 3 δισ. ευρώ των συγχρηματοδοτούμενων έργων πρακτικά δεσμεύεται το σύνολο του ΠΔΕ στις κατευθύνσεις και στις προτεραιότητες της ΕΕ.

Ένα ακόμα μέτρο για να εκτιμηθεί η πραγματική σημασία των πολυδιαφημισμένων ευρωπαϊκών κονδυλίων είναι το ποσό που η χώρα μας δαπανά για το δημόσιο χρέος, το οποίο στο μεγαλύτερο ποσοστό του καταλήγει στις τσέπες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των ευρωπαϊκών τραπεζών και κρατών που μας δάνεισαν. Για παράδειγμα, το 2016 η χώρα μας θα πληρώσει 7,075 δισ. για χρεολύσια και 6,028 δισ. για τόκους (σύνολο 13,103 δισ. ευρώ), ποσό που κλιμακώνεται και προβλέπεται να φτάσει τα 32 δισ. ευρώ το 2022.

Έτσι, οι χώρες και οι μηχανισμοί της ΕΕ από τη μια κλέβουν δισεκατομμύρια από τον ελληνικό λαό και από την άλλη «επιστρέφουν» ένα μικρό κλάσμα υπό τη μορφή κονδυλίων για τα «συγχρηματοδοτούμενα έργα» προκειμένου να εξυπηρετηθούν συγκεκριμένες προτεραιότητες και συμφέροντα.

Η μείωση των κονδυλίων που θα κατευθυνθούν προς την Ελλάδα από τα ΕΔΕΤ σχετίζεται με τη μείωση των πόρων που θα διατεθούν την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο σε τρεις τομείς, από τους οποίους κυρίως λάμβανε χρηματοδότηση η Ελλάδα: την αγροτική ανάπτυξη (-11%), τη Κοινή

Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) (-13%) και αυτόν της πολιτικής συνοχής (-8%).

Με την ευκαιρία αναφέρουμε ότι την Προγραμματική Περίοδο 2014-20 εμφανίζονται σημαντικά αυξημένες (συγκριτικά με την περίοδο 2007-13) οι δαπάνες για την ανταγωνιστικότητα (37%), τα διευρωπαϊκά δίκτυα – «Συνδέοντας την Ευρώπη» (51%), την ασφάλεια, ιθαγένεια (27%) και τον δι-εθνή ρόλο της ΕΕ (3%).

Η «Πολιτική Συνοχής» αποτελεί την κύρια πολιτική της ΕΕ, με «διακρυγμένο στόχο» τον περιορισμό των ανισοτήτων μεταξύ κρατών και περιφερειών στο εσωτερικό της Ένωσης. Η περικοπή κονδυλίων από την Πολιτική Συνοχής ύψους 27,6 δισ. ευρώ (-8%) την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, συγκριτικά με την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο, αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι τα ισχυρά καπιταλιστικά κράτη της Ένωσης –ελέω καπιταλιστικής οικονομικής κρίσης– δεν έχουν την πρόθεση να χρηματοδοτούν τα φτωχότερα κράτη/περιφέρειες προκειμένου να κλείσει η «ψαλίδα» μεταξύ ανεπτυγμένων καπιταλιστικά χωρών/περιφερειών και λιγότερο ανεπτυγμένων.

Οι μειωμένες χρηματοροές από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία προς την Ελλάδα σχετίζονται και με τη μείωση των κονδυλίων που θα κατευθυνθούν προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (5 στις 13 της ελληνικής επικράτειας). Αυτές προβλέπεται να απορροφήσουν το 50,5% των πόρων για τη «Συνοχή» έναντι 57,4% κατά την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο.

Τα ευρωπαϊκά κονδύλια ως μέσο επιβολής των αντιλαϊκών αναδιαρθρώσεων

Οι «εκ των προτέρων αιρεσιμότητες» (ex ante conditionalities)

Αν στις προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους η πολιτική σημασία των προγραμμάτων «περνούσε» μέσα

από το περιεχόμενο και τις κατευθύνσεις των χρηματοδοτήσεων, για πρώτη φορά στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο η υλοποίηση του προγράμματος συνδέεται με συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους που αφορούν την υλοποίηση της πολιτικής της ΕΕ. Αν το κράτος-μέλος δεν τους υλοποιεί, τότε η χρηματοδότηση μπορεί και να διακοπεί! Οι «αιρεσιμότητες» αυτές αφορούν τόσο το γενικό επίπεδο υποταγής στους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ όσο και κάθε ξεχωριστό πρόγραμμα («θεματικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες»).

Η ΕΕ δηλαδή στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο επιδιώκει τη *σύνδεση των χρηματοδοτήσεων προς τα κράτη-μέλη με την επίτευξη των «μεταρρυθμιστικών» και δημοσιονομικών στόχων που έχουν αποδεχτεί ως μέλη της Ένωσης* μέσα από Συνθήκες και ανεξάρτητα αν αυτά βρίσκονται σε καθεστώς μνημονίων, ενώ ο σχεδιασμός των προγραμμάτων της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου έγινε σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που τέθηκαν από τα αρμόδια όργανα της ΕΕ στους σχετικούς κανονισμούς.

Τα χρήματα των ΕΔΕΤ λοιπόν είναι *διαθέσιμα πλέον μόνο σε εκείνα τα κράτη-μέλη που πειθαρχούν στους αυστηρούς κανόνες της ΕΕ περί των δημοσιονομικών.*

Έτσι, στο 4ο Κεφάλαιο («Μέτρα που συνδέονται με τη χρηστή οικονομική διαχείριση») του Κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013 αναφέρεται ότι η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει *τροποποίηση του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης* (βλ. ΕΣΠΑ) και των σχετικών προγραμμάτων στην περίπτωση που συντρέχουν λόγοι οι οποίοι σχετίζονται με *αποκλίσεις από το σφιχτό δημοσιονομικό πλαίσιο που επιβάλλεται στα κράτη-μέλη* και προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των ΕΔΕΤ στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.

Στην περίπτωση που το κράτος-μέλος δεν αναλάβει αποτελεσματική δράση προκειμένου να ανταποκριθεί στις συστάσεις της Επιτροπής, *δίνεται η δυνατότητα στην Επιτροπή να εκδώσει από-*

φαση, μέσω εκτελεστικής πράξης, για την αναστολή μέρους ή του συνόλου των πληρωμών στα οικεία προγράμματα ή προτεραιότητες!

Στην ίδια κατεύθυνση λειτουργεί και για τα επιμέρους προγράμματα η θεσμοθέτηση για πρώτη φορά της *εκ των προτέρων αιρεσιμότητας* (Καν. 1303/2013, άρ. 19), ως «συγκεκριμένος και επαρκώς προκαθορισμένος κρίσιμος παράγοντας, ο οποίος αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση του ειδικού στόχου επενδυτικής προτεραιότητας ή προτεραιότητας της Ένωσης, έχει δε άμεση και πραγματική σχέση με την υλοποίηση αυτή και άμεσο αντίκτυπο σε αυτήν». Πρόκειται ουσιαστικά για προϋποθέσεις τις οποίες το κράτος-μέλος θα πρέπει να εξασφαλίσει, σε συγκεκριμένα χρονικά ορόσημα, γιατί σε αντίθετη περίπτωση η Επιτροπή δύναται να αναστείλει το σύνολο ή μέρος των ενδιάμεσων πληρωμών.

Οι «εκ των προτέρων αιρεσιμότητες» διατυπώνονται ανά θεματικό στόχο και έρχονται να εξασφαλίσουν, είτε κατά την έναρξη των επιχειρησιακών προγραμμάτων είτε το αργότερο μέχρι τις 31-12-2016, το πλαίσιο μέσω των αναγκαίων «μεταρρυθμίσεων» προκειμένου τα χρήματα της ΕΕ να «αποδώσουν», με κριτήριο τις κυρίαρχες επιλογές στον συγκεκριμένο θεματικό στόχο. Υπ' αυτή την έννοια, όπως θα δούμε μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων στη συνέχεια, οι «εκ των προτέρων αιρεσιμότητες» κάθε άλλο παρά κοινωνικά και πολιτικά ουδέτερες μπορούν να χαρακτηριστούν.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις ακόλουθες αιρεσιμότητες: να γίνουν άμεσα βήματα στην κατεύθυνση της πρόωψης της επιχειρηματικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση· οι μονάδες υγείας να λειτουργούν με οικονομικά επωφελή τρόπο· να θεσμοθετηθούν συστήματα τιμολόγησης νερού σε όλη τη χώρα με τρόπο που να αντιστοιχούν στο «πραγματικό κόστος». Επίσης η πρόωθηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέρ-

γείας, οι οποίες θα μπορούσαν μεν να φανούν χρήσιμες για την προστασία του περιβάλλοντος, ωστόσο η υποταγή του σχεδιασμού στις επιδιώξεις των επιχειρήσεων του κλάδου για μεγιστοποίηση των κερδών τους οδηγεί σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά επιζήμιες επιλογές (βλ. εγκαταστάσεις στη Ν. Εύβοια και Κυκλάδες).

Στις σχετικές με τον τομέα της *απασχόλησης* θεματικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες (Παρ. XI, Καν. 1303/13) απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά σχετικά με την ουσιαστική μείωση της ανεργίας. Αντίθετα, συσχετίζεται η επίτευξη του στόχου για «ποιοτική και βιώσιμη απασχόληση» με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο στις αιρεσιμότητες του συγκεκριμένου τομέα εντάσσονται δράσεις σχετικά με: «[...] τη μείωση του χρόνου και του κόστους που συνεπάγεται η σύσταση μίας επιχείρησης [...], την έκδοση αδειών και εγκρίσεων για τη σύσταση και άσκηση ειδικής δραστηριότητας μίας επιχείρησης [...], αλλά και την ανάπτυξη «[...] επιχειρήσεων και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (πρόσβαση σε κεφάλαιο), οι οποίες περιλαμβάνουν την προσέγ-

γιση μειονεκτουσών ομάδων, περιοχών ή και των δύο [...]».

Τα επιτελεία της ΕΕ, αναγνωρίζοντας, ουσιαστικά, την αδυναμία τους να δώσουν διέξοδο στην εργασία για τα εκατομμύρια ανέργων που συσσωρεύονται στο εσωτερικό της, περιορίζουν τις πολιτικές της Ένωσης στον συγκεκριμένο τομέα σε *πρωτοβουλίες διαχείρισης του πολυπληθούς στρατού των ανέργων*. Γι' αυτόν το λόγο στις προϋποθέσεις-αιρεσιμότητες στον τομέα της απασχόλησης συμπεριλαμβάνεται η αναδιοργάνωση των υπηρεσιών απασχόλησης (βλ. ΟΑΕΔ) προκειμένου να έχουν την ικανότητα να παρέχουν «εξατομικευμένες υπηρεσίες και ενεργητικά και προληπτικά μέτρα για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας σε πρώιμο στάδιο [...] εστιάζοντας στα άτομα που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων από τις περιθωριοποιημένες κοινότητες» και «ολοκληρωμένη και διαφανή πληροφόρηση σχετικά με τις νέες θέσεις εργασίας και τις ευκαιρίες απασχόλησης».

Ενδεικτικό των προθέσεων της ΕΕ στον τομέα της απασχόλησης είναι και

το γεγονός ότι, για τη χωρίς εμπόδια χρηματοδότηση των δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για την απασχόληση, προαπαιτείται η *προώθηση πολιτικών ενεργού γήρανσης*, δηλαδή η επιμήκυνση του χρόνου συνταξιοδότησης, σύμφωνα με τις πολιτικές νεοφιλελεύθερης αποδιάρθρωσης της κοινωνικής ασφάλισης: «[...] με στόχο την παραμονή των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας και την προώθηση της απασχόλησής τους». Αντί λοιπόν οι εργαζόμενοι να ωφεληθούν από την τεχνολογική πρόοδο των τελευταίων δεκαετιών, αποχωρώντας από την εργασία σε μικρότερη ηλικία, γεγονός που θα συμβάλει και στη μείωση της ανεργίας, η ΕΕ προωθεί και μέσω των Κανονισμών για τα συγχρηματοδοτούμενα έργα την παράταση του εργασιμίου βίου και την παράταση της εκμετάλλευσής τους.

Σχετικά με τον *θεματικό στόχο της εκπαίδευσης* – «επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση»–, η χώρα μας καλείται να λάβει, μεταξύ άλλων, μέτρα, ικανοποιώντας σχετικές αιρεσιμότητες, για την αύξηση της απασχολησιμότητας και της επιχειρηματικότητας τα οποία «ενθαρρύνουν την ανάπτυξη “οριζόντιων δεξιοτήτων”, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας στα σχετικά προγράμματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Επίσης, μέτρα για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ακαδημαϊκών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, αλλά και για τη βελτίωση της συνάφειας της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης με την αγορά εργασίας – δηλαδή προωθεί όλο το πλαίσιο που αφορά την κατάρτιση της ενιαίας αξίας των πτυχίων, την υποταγή της εκπαίδευσης στην αγορά και τις ιδιωτικοποιήσεις, συνολικά την καπιταλιστική αναδιάρθρωση στην εκπαίδευση.

Μέρος των αιρεσιμοτήτων προκειμέ-

νου να ξεκινήσει η υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ στο χώρο της εκπαίδευσης καλύπτεται από το Νόμο Διαμαντοπούλου για τα ΑΕΙ 4009/2011 («Δομή, λειτουργία διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών...») και το Νόμο 4076/2012 («Ρυθμίσεις θεμάτων ΑΕΙ»), τους οποίους το εκπαιδευτικό και ιδιαίτερα το φοιτητικό κίνημα έχουν απορρίψει τα τελευταία χρόνια εκτιμώντας ότι η περαιτέρω πρόσδεση των πανεπιστημίων με τις επιχειρήσεις υποτάσσει το περιεχόμενο των σπουδών στις ανάγκες των τελευταίων και περιορίζει τα εργασιακά δικαιώματα των αποφοίτων – μελλοντικών εργαζομένων.

Στην τρέχουσα Περίοδο σχεδιάστηκε και τίθεται σε εφαρμογή ένα πολύ πιο απαιτητικό –συγκριτικά με προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους– σύστημα «δεικτών» για την παρακολούθηση της προόδου κάθε πράξης, αλλά και του κάθε επιχειρησιακού προγράμματος, ενώ προβλέπεται και «μπόνους» (αποθεματικό επίδοσης) για τη συνεπή (με βάση τα χρονοδιαγράμματα) και αποτελεσματική (με βάση τους δείκτες) υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Οι κανονισμοί παρέχουν ως «κίνητρο» για την έγκαιρη επίτευξη των στόχων (ορόσημα) που έχουν τεθεί από τα προγράμματα τη διάθεση του «αποθεματικού επίδοσης» (Καν. 1303/13, άρθρο 20, 22), μετά την προγραμματισμένη επανεξέταση των επιδόσεών τους (Καν. 1303/13, άρθρο 21), το 2019. Το αποθεματικό επίδοσης «[...] διατίθεται [σ.σ. ως επιβράβευση] μόνο στα προγράμματα και στις προτεραιότητες που έχουν επιτύχει τα ορόσημά τους» και διαμορφώνεται στο «6% των πόρων που διατίθενται στο ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής».

Η αξιολόγηση σχετικά με το Πλαίσιο Επίδοσης θα γίνει με ένα σύστημα δεικτών το οποίο αποτελεί ένα από τα υποσυστήματα δεικτών του Ενιαίου Συστήματος Παρακολούθησης Δεικτών της Περιόδου 2014-2020. Το σύστημα δεικτών στις προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους εκτιμάται ότι δεν

εξασφάλιζε αξιόπιστα στοιχεία για την εξέλιξη των Προγραμμάτων, αλλά ούτε και για τη συμβολή των πράξεων στη διαφοροποίηση μεγεθών της ελληνικής οικονομίας. Στην κατεύθυνση αυστηροποίησης της παρακολούθησης, που αναφέραμε παραπάνω, οι τιμές των δεικτών αποτελέσματος στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο θα πρέπει να πιστοποιούνται από ανεξάρτητο φορέα (βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης/ΓΓΕΤ), ενώ θα πρέπει να «μετράνε» όχι μόνο τη συμβολή του επιχειρησιακού προγράμματος στη μεταβολή ενός μεγέθους (π.χ. ΑΕΠ, αριθμός πατεντών κ.λπ.), αλλά και τη συνολική μεταβολή του μεγέθους την περίοδο που υλοποιείται η πράξη· για παράδειγμα, πόσο μεταβλήθηκαν συνολικά οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ ή πόσο αυξήθηκαν συνολικά οι αιτήσεις για κατοχύρωση πατέντας στη διάρκεια ενός έτους.

«Επιχειρηματικότητα παντού»

Όλη η φιλοσοφία του ΕΣΠΑ σφραγίζεται από την «επιχειρηματικότητα». Η ανάγκη για ανταγωνιστικές επιχειρήσεις τίθεται ως πρωταρχική. Καλούνται να την υπηρετήσουν οι συγχρηματοδοτούμενες πράξεις. Δημιουργείται λοιπόν το ερώτημα ποιες κοινωνικές ανάγκες εξυπηρετούν στη χώρα μας οι κλάδοι που έχουν επιλεγεί να χρηματοδοτηθούν την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο (φάρμακο, εφοδιαστική αλυσίδα – logistics, υλικά-κατασκευές, πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, αγροδιατροφή). Αποκαλυπτικός για τους πραγματικούς σκοπούς των εμπνευστών του τρέχοντος ΕΣΠΑ είναι ο σχεδιασμός, για παράδειγμα, στον τομέα της αγροδιατροφής.

Σε μια περίοδο που η επαρκής ποσοτικά και ποιοτικά διατροφή γίνεται «προϊόν πολυτελείας» για σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού, ο προσανατολισμός των νέων επενδύσεων στρέφε-

ται στην παραγωγή νέων προϊόντων για τις αγορές του εξωτερικού. Αποδεικνύεται έτσι ότι στους σκοπούς του ΕΣΠΑ 2014-2020 δεν περιλαμβάνεται η ικανοποίηση των αναγκών της κοινωνικής πλειοψηφίας, αλλά η υποστήριξη επιχειρηματικών συμφερόντων προκειμένου να ισχυροποιηθούν στον διεθνή οικονομικό ανταγωνισμό.

Με αυτή τη λογική επιδιώκεται η επένδυση των πόρων των ΕΔΕΤ σε συγκεκριμένους τομείς ανά περιφέρεια που θα προσδώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην οικονομία της περιφέρειας (βλ. «Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης» – RIS3). Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι σχετικές μελέτες ανά περιφέρεια αποτέλεσαν το πρώτο βήμα για το σχεδιασμό των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 1303/13 (άρθρο 2, παρ. 3), με τη στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης επιδιώκεται: «η δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, μέσω της ανάπτυξης και της αντιστοίχισης των ισχυρών σημείων της έρευνας και καινοτομίας με τις ανάγκες των επιχειρήσεων».

Με τη διαδικασία διαμόρφωσης Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο: «ανακαλύπτεται η επιχειρηματικότητα, έτσι ώστε να γίνει πιο αποδοτική η χρήση των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων της ΕΕ και να αυξηθούν οι συνέργειες μεταξύ διαφορετικών εθνικών και περιφερειακών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ καθώς και μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Σκοπός είναι η μέγιστη «συγκέντρωση πυρός» για την ενίσχυση της «ανταγωνιστικότητας» και της κερδοφορίας των καπιταλιστικών επιχειρήσεων.

Επισημαίνουμε ότι η ΕΕ μέσα από την έξυπνη εξειδίκευση απομακρύνεται από τη «θέσπιση γενικών προτεραιοτήτων» (π.χ. βελτίωση ανθρώπινου κεφαλαίου, ενίσχυση συνεργασίας έρευνας-βιομηχανίας κ.λπ.), που οδήγησε, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της, στις προηγούμενες περιόδους σε διάχυση

και απώλεια πόρων. Επιλέγει τη θέσπιση: «κάθετων προτεραιοτήτων σχετικά με τομείς, τεχνολογίες και δράσεις [...] συμπεριλαμβάνοντας δυναμισμό, ανταγωνιστικές συμμετοχές, επιχειρηματική γνώση σε συνδυασμό με επιστήμη, τεχνολογία, μηχανική, με τη γνώση των εξελίξεων στην αγορά, τις επιχειρηματικές ανάγκες και τις αναδυόμενες ευκαιρίες» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Όρος για τη συμμετοχή σε προγράμματα έξυπνης εξειδίκευσης είναι στον «Δικαιούχο» να υπάρχει συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και συμπράξεις με ερευνητικούς φορείς και ιδρύματα, αλλιώς το προτεινόμενο έργο δεν είναι «επιλέξιμο».

Η «επιχειρηματικότητα» και η «ανταγωνιστικότητα» καθορίζουν επίσης το χαρακτήρα των «χωρικών επεμβάσεων» της ΕΕ. Προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα αποτελέσματα από τις επενδύσεις των ΕΔΕΤ, η ΕΕ στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο επιδιώκει με τις λογικές της «Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης» την «αναζωογόνηση» περιοχών που έχουν πληγεί από την καπιταλιστική κρίση, με «κινητήρες την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη αποτελεί την προσπάθεια δημιουργίας «ενιαίου κέντρου», το οποίο θα αξιοποιεί χρηματοδοτήσεις από διαφορετικά ταμεία ή χρηματοδοτικά εργαλεία για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μέτρων/έργων με σκοπό την ανάκαμψη της καπιταλιστικής οικονομίας σε μία συγκεκριμένη χωρική ενότητα.

Στις προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους, η ΕΕ μέσω των ΕΔΕΤ μπορούσε να χρηματοδοτεί στην ίδια γεωγραφική περιοχή ένα πρόγραμμα κατάρτισης ανέργων, μια επένδυση για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων και ένα πρόγραμμα για την αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου της πόλης. Το καθένα απ' αυτά μπορεί να ολοκληρωνόταν με επιτυχία, παρ' όλα αυτά η συνολική τους προσφορά στην ανταγωνιστικότητα της περιοχής και η

συμβολή τους στην ενίσχυση της κερδοφορίας των τοπικών επιχειρήσεων τις περισσότερες φορές ήταν, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, «κατώτερη των προσδοκιών».

Στην Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, η ΕΕ στοχεύει να υπερβεί την αδυναμία αυτή με εργαλεία την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (Καν. 1303/13, άρθρ. 32-35), την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (Καν. 1303/13, άρθρ. 36) και τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (Καν. 1301/13, άρθρ. 7, 8, 9 & Καν. 1304/13, άρθρ. 12), προσδοκώντας καλύτερα αποτελέσματα με τον ενιαίο σχεδιασμό των έργων σε διαφορετικούς τομείς, στην κατεύθυνση εξυπηρέτησης των στρατηγικών στόχων που έχουμε προαναφέρει. Στην «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων» η συμμετοχή δημόσιων φορέων απαγορεύεται να είναι πλειοψηφική (Καν. 1303/13, άρθρ. 32, 2β). Πρόκειται για «μεικτά σχήματα» συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικών φορέων με πρωτοκαθεδρία των ιδιωτικών και για «χρηματοδοτικά εργαλεία» τραπεζικού τύπου (δανεισμός με ευνοϊκούς όρους και υποχρέωση επιστροφής) παρά για «δημόσιες επενδύσεις».

Αναφορικά με τις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και προκειμένου να γίνει κατανοητή η ουσία της πρωτοβουλίας, στεκόμαστε στο «Έργο: Αθήνα 2020», το οποίο «ενσωματώνει το σύνολο των αναπτυξιακών παρεμβάσεων που σχεδιάζει ο Δήμος Αθηναίων για την περίοδο 2016-2020» (Δήμος Αθηναίων, 2016). Στόχος είναι: «η βελτίωση της ελκυστικότητας και της ανταγωνιστικότητας της Αθήνας, καθώς και η προαγωγή της Καινοτομίας και της Έξυπνης Εξειδίκευσης».

Από το 2012 με πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων δημιουργήθηκε το «Δίκτυο Επιχειρηματικότητας», στο οποίο συνεργάζονται και χαράζουν κοινές αναπτυξιακές κατευθύνσεις ιδιώτες επιχειρηματίες, εκπαιδευτικά ιδρύματα και δημόσιοι φορείς. Η προσπάθειά τους επικεντρώνεται στο να αναδειχθεί

η Αθήνα «σε αυτόνομο συνεδριακό και τουριστικό προορισμό», με δυνατά σημεία την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, τη Δημιουργική Βιομηχανία, την Πληροφορική και το Λιανεμπόριο. Το Δίκτυο αυτό θα αξιοποιήσει τα επόμενα χρόνια τις χρηματοδοτήσεις από τα ΕΔΕΤ προκειμένου να υπάρξει περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Σε αυτή την κατεύθυνση θα αξιοποιηθούν κονδύλια για τον «ευπρεπισμό» επιλεγμένων σημείων της πόλης (πεζοδρομήσεις, αναπλάσεις, Εθνικός Κήπος) και θα γίνουν παρεμβάσεις με περιβαλλοντική διάσταση (χρήση λαμπτήρων LED, πρόγραμμα πρασίνου κ.ά.). Το έργο συμπληρώνεται με ένα πρόγραμμα Κοινωνικής Πολιτικής, το οποίο έχει σκοπό να αντιμετωπίσει την ακραία φτώχεια, η οποία, έχοντας κατακλύσει τα τελευταία χρόνια το κέντρο της πόλης, λειτουργεί ανασταλτικά στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Και στην περίπτωση του έργου αυτού επιβεβαιώνεται η θέση ότι τα συγχρηματοδοτούμενα από τα ΕΔΕΤ έργα καλούνται να υπηρετήσουν κυρίαρχες αστικές επιλογές. Η κάλυψη κοινωνικών αναγκών μέσω τέτοιων προγραμμάτων προκύπτει ως «παρενέργεια» και στο βαθμό που τα προβλήματα των

εργαζομένων και του λαού εμποδίζουν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

Η άποψη ότι μέσω της ανάπτυξης των επιχειρήσεων θα έρθει και η ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών δεν επιβεβαιώνεται ούτε σε αυτή την περίπτωση. Η ενίσχυση της τουριστικής κίνησης στην Αθήνα, αλλά και γενικά στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια κάθε άλλο παρά συνοδεύτηκε από μείωση της ανεργίας και ενίσχυση της εργασίας, με αξιοπρεπείς όρους και δικαιώματα, στους σχετιζόμενους με αυτήν κλάδους.

Το περιεχόμενο και οι προτεραιότητες του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020

Στο κείμενο για το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020 εξειδικεύεται με βάση τις παραπάνω κατευθύνσεις το περίγραμμα των αναπτυξιακών επιδιώξεων, κυρίως του ευρωπαϊκού καπιταλισμού, για τα επόμενα χρόνια. Πρόκειται ουσιαστικά για το σχεδιασμό από την πλευρά των κυρίαρχων προκειμένου να διαχειριστούν και να ξεπεράσουν την κα-

πιταλιστική κρίση σε βάρος των εργαζομένων. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι καλύπτει τις ανάγκες του συνόλου της οικονομικής ολιγαρχίας της χώρα μας. Όπως αναφέραμε και εισαγωγικά, το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελεί προϊόν ανταγωνισμού και τον τελικό λόγο για την έκβασή του έχουν οι ισχυρότεροι εντός και εκτός συνόρων. Υπ' αυτή την έννοια, ο σχολιασμός που ακολουθεί αντιμετωπίζει τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020 ως τη βασική, την ισχυρότερη –όχι τη μοναδική– κατεύθυνση που δίνεται σήμερα για την καπιταλιστική ανάπτυξη στη χώρα μας τα επόμενα χρόνια. Επίσης, θα πρέπει να τονίσουμε ότι, επειδή η «μετατροπή» των αναπτυξιακών διακηρύξεων του ΕΣΠΑ 2014-2020 σε συγκεκριμένα έργα είναι ακόμα περιορισμένη, δεν σημαίνει ότι ο σχεδιασμός, έτσι όπως αποτυπώνεται στο κείμενο του ΕΣΠΑ, αλλά και στα κείμενα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, θα εφαρμοστεί κατά γράμμα.

Σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι πολιτικά κυρίαρχοι τη συμβολή των πόρων από τα ΕΔΕΤ τα επόμενα χρόνια, χαρακτηριστική είναι η αναφορά που ακολουθεί από το σχετικό κεφάλαιο: «Η αξιοποίηση των αναπτυξιακών πόρων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) για την περίοδο 2014-2020 θα συμβάλει, στο βαθμό που τους αναλογεί, σημαντικά στις θεσμικές και οργανωτικές αλλαγές που έχουν ξεκινήσει στην Ελλάδα» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014). Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι το νέο ΕΣΠΑ έρχεται να συνδράμει την υλοποίηση των πολιτικών των Μνημονίων.

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 επιδιώκει να συμβάλει σ' ένα: «νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στον παγκόσμιο χώρο με περαιτέρω αναβάθμιση και δημιουργία των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014). Συμπλη-

ρώνεται δε ότι: «βασική επιδίωξη της στρατηγικής αποτελεί σημαντικό ποσοστό των πόρων του ΕΣΠΑ να δράσει ως καταλύτης για την ενεργοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων την επόμενη δεκαετία» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Η υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2014-2020 επιδιώκεται να προκαλέσει και να παγιώσει διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία, σε αντίθεση με τα Πλαίσια των Προγραμματικών Περιόδων που προηγήθηκαν, των οποίων: «η συνακόλουθη ανάπτυξη ήταν συγκυριακή και δεν συνδέονταν με διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014). Οι πυλώνες στήριξης της «ευμερείας» που υπόσχεται το ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι: «η ανταγωνιστικότητα, η καινοτομία και η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της χώρας» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Επιδιώκεται η αξιοποίηση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης στοχευμένα στους παραπάνω πυλώνες, περιορίζοντας δραστικά τη «διασπορά» τους, προς εξυπηρέτηση ιδιοτελών επιδιώξεων της ντόπιας πολιτικής ελίτ (βλ. σχετικά προηγούμενες αναφορές για όρους, προϋποθέσεις και πλαίσιο επίδοσης). Αναφερόμενοι εδώ στο παρελθόν των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, εκτιμούμε ότι η πρόσβαση σημαντικού κομματιού της ελληνικής κοινωνίας σε αυτά, αν και έπληξε σε ορισμένες περιπτώσεις το κύρος τους (βλ. την ταύτισή τους με πρακτικές «αρπαχτής»), δεν προέκυψε ερήμην αυτών που σχεδιάζουν και υλοποιούν τα Προγράμματα, εντός και εκτός συνόρων.

Μέσω της προβολής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και συγκεκριμένα των έργων που αυτά χρηματοδοτούν, προωθήθηκαν τις προηγούμενες δεκαετίες «αξίες, πρότυπα και καλές πρακτικές» στην κοινωνική πλειοψηφία οι οποίες σε μεγάλο βαθμό εμπεδώθηκαν από αυτήν. Η πλειοψηφία του ελληνικού λαού μπορεί να μην αποκόμισε άμεσα υλικά οφέλη από τα συγκεκριμένα προγράμματα, εγγράφηκαν όμως στη

συνείδησή της έννοιες και αξίες ταυτόσημες με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τη λειτουργία του σύγχρονου καπιταλισμού. Έννοιες όπως η «επιχειρηματικότητα», η «ανταγωνιστικότητα», η «ευελιξία» κ.λπ. εμπεδώθηκαν σε πλατιά κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας, χάρη και στη σημαντική συμβολή των συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΟΚ/ΕΕ έργων. Σε αυτή την κατεύθυνση επιχειρείται ένα ακόμα βήμα στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο.

Αναφέρεται σχετικά ότι θα: «πρέπει να υπάρξει συμφιλίωση με την ιδέα του επιχειρηματικού κέρδους ως κινήτρου για την επενδυτική πρωτοβουλία, εξοστρακίζοντας από τις επιλογές μας την κρατικοδίαιτη επιχειρηματικότητα και τη λογική του εύκολου και βραχυπρόθεσμου οφέλους» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Ο επί κυβερνήσεων ΝΔ γενικός γραμματέας ΕΣΠΑ Γ. Γιαννούσης, την περίοδο που διαμορφωνόταν η στρατηγική και το περιεχόμενο του τρέχοντος ΕΣΠΑ (2012-14), επαναλάμβανε σε κάθε δημόσια παρέμβασή του την ανάγκη «απενοχοποίησης του επιχειρηματικού κέρδους» που μας κληρονόμησε η Μεταπολίτευση.

Το νέο ΕΣΠΑ δίνει προτεραιότητα στους τομείς του τουρισμού, της πληροφορικής/επικοινωνιών, της ενέργειας, της υγείας, του φαρμάκου, της γεωργίας και της μεταποίησης· τομείς οι οποίοι θα επιδιωχθεί να παίξουν ρόλο «ατμομηχανής» στην προσδοκώμενη καπιταλιστική ανάπτυξη των επόμενων χρόνων. Στους τομείς αυτούς επιδιώκεται η αύξηση μεγέθους των μονάδων παραγωγής, η εισαγωγή καινοτομίας / νέων προϊόντων και η δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

Το αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ 2014-2020 εξειδικεύεται σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις (5 Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες) και άξονες (10 Θεματικούς Στόχους).

Οι πέντε Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες είναι:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση.

3. Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι 10 Θεματικοί Στόχοι είναι:

1. Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας.

2. Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών, των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

4. Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂, σε όλους τους τομείς.
5. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη κινδύνων.
6. Διαφύλαξη της προστασίας του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων.
8. Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.
9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης.
10. Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση.

Από τη διάρθρωση των Χρηματοδοτικών Προτεραιοτήτων και των Θεματικών Στόχων του ΕΣΠΑ μπορεί κανείς με μια πρώτη ματιά να δει ότι *απουσιάζουν ως αυτοτελείς άξονες τόσο η υγεία όσο και ο πολιτισμός* (τομείς για τους οποίους οι αντίστοιχες Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης καταργήθηκαν την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, χωρίς να επανέλθουν στην τρέχουσα). Κάποια έργα υγείας και πολιτισμού μπορούν ίσως να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο άλλων προγραμμάτων.

Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει να κοιτάξει κανείς «κάτω από τους τίτλους», στο περιεχόμενο των προγραμμάτων. Εκεί ξεχωρίζει η Χρηματοδοτική Προτεραιότητα: «ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας» ως «βασική στρατηγική προτεραιότητα και την εμβληματικότερη αυτών, καθώς σηματοδοτεί με το περιεχόμενό της και τον ολοκληρωμένο της χαρακτήρα την κύρια στροφή στο νέο

αναπτυξιακό υπόδειγμα» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης επενδυτικής προτεραιότητας, επιδιώκεται η δημιουργία περιβάλλοντος φιλικού προς τις επιχειρήσεις προκειμένου να γίνει η Ελλάδα ελκυστικός προορισμός για επενδύσεις (απλούστευση διαδικασιών σύστασης και διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων, μείωση διοικητικής επιβάρυνσης κ.ο.κ.). Θα δοθεί απόλυτη προτεραιότητα στη μεταφορά γνώσης από τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα και τους δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς σε ιδιωτικές επιχειρήσεις με βάση τις ανάγκες της βιομηχανίας, προσελκύνοντας κεφάλαια και στήριξη από ιδιώτες επενδυτές. Η διαδικασία αυτή θα ενισχυθεί και από τις διασυνοριακές, αλλά και τις διεθνείς συνεργασίες (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Αν και οι πέντε Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες εμφανίζονται ανεξάρτητες μεταξύ τους, ο εμβληματικός χαρακτήρας που δίνεται στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στην πορεία εξόδου από την καπιταλιστική κρίση, καθιστά τις άλλες τέσσερις ως υποστηρικτικές της πρώτης.

Στη Χρηματοδοτική Προτεραιότητα «Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – Ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση» εντάσσονται οι παρεμβάσεις στους τομείς εκπαίδευση, απασχόληση και υγεία. Σ' αυτούς τους κρίσιμους κοινωνικά τομείς επιδιώκεται η διαχείριση των ακραίων φαινομένων, όπως η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, η μη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, κατάρτισης και απασχόλησης κ.ά. προκειμένου να αμβλυθούν οι ακραίες επιπτώσεις τους στην ελληνική κοινωνία. Βέβαια, η διαχείριση αυτών των φαινομένων απέχει πολύ από την ικανοποίηση σύγχρονων κοινωνικών αιτημάτων για παροχή σύγχρονων, ποιοτικών, δημόσιων και δωρεάν υπηρεσιών σε υγεία και εκπαίδευση, όπως επίσης και από το αίτημα δουλειά για όλους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, όσον αφορά την ανεργία, μεταξύ των στόχων της δεύτερης Χρηματοδοτικής Προτεραιότητας είναι η «ανάσχεση της αύξησης του ποσοστού της ανεργίας και η διαμόρφωση προϋποθέσεων εισόδου σε συστημικό κύκλο σταδιακής αύξησης της απασχόλησης». Για την επίτευξη αυτών προκρίνονται έργα για την ενίσχυση της κινητικότητας στην απασχόληση, η οποία περνά μέσα από τη «σύνδεση εκπαίδευσης και απασχόλησης», την «αναβάθμιση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού», τον επαναπροσδιορισμό του λειτουργικού μοντέλου του ΟΑΕΔ και το σχεδιασμό και την εφαρμογή ολοκληρωμένων και βιώσιμων τοπικών στρατηγικών αντιμετώπισης της ανεργίας. Ειδικότερα για τους νέους η επιδίωξη να μειωθεί η ανεργία, που μασιτίζει σχεδόν έναν στους δύο, αναμένεται να επιτευχθεί μέσω προγραμμάτων πρώτης απασχόλησης στα πρότυπα της Γαλλίας (Εγγύηση για τους Νέους) (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Αναφορικά με τις παρεμβάσεις στο χώρο της υγείας, που εντάσσονται σ' αυτή τη Χρηματοδοτική Προτεραιότητα, επιδιώκεται: «η αναδιάταξη του υφιστάμενου εθνικού μοντέλου παροχής υπηρεσιών υγείας, προκειμένου να βελτιωθεί η σχέση κόστους-αποτελέσματος που χαρακτηρίζει το σημερινό σύστημα». Άμεση προτεραιότητα αποτελούν: «η διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος υγείας και η βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος Α' βάθμιας φροντίδας» και «η εξασφάλιση της παροχής ελάχιστου δυνατού επιπέδου υπηρεσιών υγείας σε όλους τους πολίτες» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014). Στην κατεύθυνση μείωσης της δόξιας δαπάνης στην υγεία, προκρίνεται και η λύση της *τηλεϊατρικής* για τις ορεινές, απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες περιοχές έναντι της ίδρυσης σύγχρονων δημόσιων, επαρκώς στελεχωμένων κέντρων υγείας και νοσοκομείων.

Υποστηρικτικά της Χρηματοδοτικής Προτεραιότητας που αφορά την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας λειτουργούν και οι Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες για την «Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον» και για την «Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμό – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ένταξη».

Στον τομέα του περιβάλλοντος επιδιώκεται η αξιοποίηση πράσινων τεχνολογιών και στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος για να αναζωογονηθεί η καπιταλιστική οικονομία στον συγκεκριμένο τομέα. Τονίζεται ότι: «η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η εξοικονόμηση ενέργειας – ενεργειακή αποδοτικότητα αποτελούν βασικές προτεραιότητες, από τις οποίες αναμένεται να προκύψει και νέα “πράσινη” επιχειρηματικότητα. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί δυναμική για τη χώρα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Αναγκαίο συμπλήρωμα των τεσσάρων προαναφερόμενων χρηματοδοτικών προτεραιοτήτων είναι η αναμόρφωση του δημόσιου τομέα και συγκεκριμένα: «η βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Ένας δημόσιος τομέας ο οποίος σχεδιάστηκε πριν από αρκετές δεκαετίες προκειμένου να εξυπηρετεί σε κάποιο βαθμό και κοινωνικές ανάγκες –ως προϊόν κοινωνικών και πολιτικών αγώνων–, παρά τις τροποποιήσεις και την αποψίλωση από προσωπικό και αντικείμενα (βλ. ιδιωτικοποιήσεις σε ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, ορυκτό πλούτο κ.ά.), κρίνεται ακόμα ακατάλληλος για την παροχή υπηρεσιών κυρίως στους ιδιώτες επενδυτές. Επιχειρείται λοιπόν, και θα χρηματοδοτηθεί από τα ΕΔΕΤ, η διαμόρφωση διαδικασιών και η «ανάπτυξη» ανθρώπινου δυναμικού του δη-

μόσιου τομέα: «με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων». Γι' αυτόν το λόγο μάλιστα οι σχετικές παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται «πρώτη προτεραιότητα και προϋπόθεση επιτυχίας του νέου αναπτυξιακού μοντέλου» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στη διαμόρφωση των εργαζομένων του Δημοσίου, με κριτήριο τον δημόσιο τομέα που θα προκύψει μετά την εφαρμογή του προγράμματος μεταρρυθμίσεων. Όσον αφορά το πρότυπο του νέου δημόσιου υπαλλήλου, στόχο αποτελεί: «η ατομική τους ανάπτυξη προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες των διαρθρωτικών και θεσμικών αλλαγών των μεταρρυθμίσεων» (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014).

Τέλος, σε ό,τι αφορά τη *χρηματοδοτική διάρθρωση*, ο πίνακας που ακολουθεί είναι ενδεικτικός. Σε μια περιφέρεια με τις ανάγκες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η φοβερή συνδρομή της ΕΕ ανέρχεται στο ποσό των 406 εκατ. ευρώ την επταετία, δηλαδή κάτι λιγότερο από 60 εκατ. ευρώ το χρόνο! Στη δε Ήπειρο, με τη φτώχεια και την ανεργία να καλπάζουν, η συνδρομή της ΕΕ ανέρχεται σε περίπου 260 εκατ. ευρώ την επταετία, κοντά στα 37 εκατ. ευρώ το χρόνο. Εδώ θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι περιφέρειες θα ωφεληθούν και από τα μεγάλα Τομεακά Προγράμματα, όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», αλλά τα ποσά αυτά έχουν ήδη «ξεκοκαλιστεί» από τις άθλιες συμφωνίες των κυβερνήσεων με τους εργολάβους των μεγάλων έργων, το δε κόστος τους έχει ήδη μετακυλιστεί στα εξωφρενικά διόδια, που οι κυδαίοι υπουργοί και οι κυβερνήσεις τους φορτώνουν στον ελληνικό λαό.

Συμπεράσματα

Το πλαίσιο εντός του οποίου διατίθενται οι πόροι των ΕΔΕΤ είναι αυστηρά προσδιορισμένο και άμεσα σχετιζό-

μενο με τη γενικότερη πολιτική της ΕΕ. Απόψεις σύμφωνα με τις οποίες το ΕΣΠΑ είναι ένα «αναπτυξιακό εργαλείο» το οποίο μπορεί να λειτουργήσει προκειμένου να αντιστρέψει την «οικονομική ύφεση» που έχουν επιβάλει στη χώρα τα Μνημόνια είναι εσφαλμένες και επιχειρούν να συγκαλύψουν την ενιαία πολιτική στόχευση των επιμέρους πολιτικών της ΕΕ.

Στη τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, στην κατεύθυνση ενιαιοποίησης των πολιτικών της ΕΕ, οι χρηματοδοτήσεις των ΕΔΕΤ συνδέονται με την πειθάρχηση στο πλαίσιο που έχει ορίσει η ΕΕ για τα δημοσιονομικά, με τις κατευθύνσεις για επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας, αλλά και με τις γενικότερες μεταρρυθμίσεις (ιδιωτικοποιήσεις, απελευθέρωση αγορών κ.λπ.) που προωθεί στις οικονομίες των κρατών-μελών.

Στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, με τη συνδρομή των πόρων του ΕΣΠΑ, θα επιχειρηθούν:

- ▶ Η ενίσχυση νέων και παλαιών επιχειρηματιών προκειμένου να αναπτυχθούν/επεκταθούν σε καινοτόμους τομείς, με στόχο να ανακάμψει η κερδοφορία τους. Αυτό, παρά τις περί του αντιθέτου εξαγγελίες των Ευρωπαίων και ντόπιων σχεδιαστών του ΕΣΠΑ, δεν σημαίνει αύξηση των θέσεων εργασίας, πολύ περισσότερο των θέσεων εργασίας με εργασιακά δικαιώματα, τα οποία έχουν ήδη πληγεί βάρυτα –διά νόμων– τα τελευταία χρόνια των μνημονιακών πολιτικών.
- ▶ Η διαχείριση, και όχι η επίλυση, άρα η διαιώνιση, προβλημάτων όπως η φτώχεια, η ανεργία, η έλλειψη στέγης και τροφής, αλλά και η μη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Στο *Fact Sheet* που κυκλοφόρησε τον περασμένο Μάιο, με αντικείμενο τις μέχρι τότε, αλλά και τις προγραμματιζόμενες δράσεις του ΕΣΠΑ για αυτά τα πολύ σοβαρά προβλήματα, αναφέρονται η δημιουργία «Κέντρων Ημέρας» των ΟΤΑ για τους φτωχούς, «Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας»

Κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020
ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	Δημόσια Δαπάνη* [€]	Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης [€]	Εθνική Συμμετοχή [€]
ΤΟΜΕΑΚΑ			
1 Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.665.144.590,00	3.646.378.272,00	1.018.766.318,00
2 Υποδομικές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	5.186.665.146,00	4.333.917.411,00	852.747.735,00
3 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	2.667.494.916,00	2.104.926.538,00	562.568.378,00
4 Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	486.913.888,00	377.228.416,00	109.685.472,00
5 Τεχνική Βοήθεια	401.870.438,00	317.612.097,00	84.258.341,00
6 Αγροτική Ανάπτυξη	5.880.192.246,00	4.718.291.793,00	1.161.900.453,00
7 Άλιεα & Θάλασσα	523.406.309,00	388.777.914,00	134.628.395,00
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ			
8 Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	507.739.340,00	406.191.468,00	101.547.872,00
9 Κεντρική Μακεδονία	964.864.185,00	771.891.345,00	192.972.840,00
10 Θεσσαλία	401.130.674,00	320.904.539,00	80.226.135,00
11 Ήπειρος	325.846.893,00	260.677.513,00	65.169.380,00
12 Δυτική Ελλάδα	490.985.732,00	392.788.583,00	98.197.149,00
13 Δυτική Μακεδονία	330.737.741,00	264.590.187,00	66.147.554,00
14 Στερεά Ελλάδα	190.052.422,00	95.026.211,00	95.026.211,00
15 Πελοπόννησος	270.342.339,00	216.273.871,00	54.068.468,00
16 Ιόνια Νησιά	226.924.700,00	181.539.758,00	45.384.942,00
17 Βόρειο Αιγαίο	301.669.500,00	241.335.599,00	60.333.901,00
18 Κρήτη	434.883.125,00	347.906.498,00	86.976.627,00
19 Αττική	1.139.966.974,00	911.973.576,00	227.993.398,00
20 Νότιο Αιγαίο	168.170.562,00	84.085.281,00	84.085.281,00
ΣΥΝΟΛΟ (Τομεακά και Περιφερειακά)	25.565.001.720,00	20.382.316.870,00	5.182.684.850,00

Δημόσια Δαπάνη: Η δαπάνη που πραγματοποιείται για την κάλυψη μέρους (όταν υπάρχει και ιδιωτική συμμετοχή) ή όλου (όταν υπάρχει μόνο δημόσια συμμετοχή) του προϋπολογισμού ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος ή/και έργου, και προέρχεται εξ ολοκλήρου από Δημόσιους (Εθνικούς και Κοινοτικούς) πόρους, δηλαδή είναι το άθροισμα της Εθνικής Δημόσιας Δαπάνης (Εθνική Συμμετοχή) και της συνδρομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

για ηλικιωμένους και ΑΜΕΑ, όπως επίσης και «Κοινωνικών Παντοπωλείων – Κέντρων Σίτισης» για τα οποία θα διατεθούν περί τα 150 εκατ. ευρώ την επόμενη τριετία. Για το πρόβλημα της ανεργίας η «απάντηση» του ΕΣΠΑ περιορίζεται σε προγράμματα κωιωφελούς εργασίας και αρχικής εργασιακής εμπειρίας, με στοιχειώδη εργασιακά δικαιώματα.

Υπ' αυτή την έννοια δεν πρέπει να υπάρχει από την πλευρά του λαϊκού και εργατικού κινήματος *καμία αυταπάτη* για την «ανάπτυξη» που υπόσχεται το ΕΣΠΑ. Στο πλαίσιο αυτής *δεν χωρούν τα σύγχρονα δικαιώματα και οι ανάγκες* της κοινωνικής πλειοψηφίας. Το ΕΣΠΑ λειτουργεί ως μηχανισμός ιδεολογικής καταργασίας εργαζομένων, ανέργων, νέων στις αρχές της επιχειρηματικότητας, στις ανταγωνιστικότητας για την ενίσχυση της καπιταλιστικής κερδοφορίας. Αιτήματα για τη «διαφανή αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων» ή για την «αύξηση της απορροφητικότητας» τους από τις υπηρεσίες του ελ-

ληνικού κράτους πρακτικά σημαίνουν τον περιορισμό των διεκδικήσεων στο «διαχειριστικό πλαίσιο» που αναγνωρίζει η αστική πολιτική για τα λαϊκά προβλήματα. Σημαίνουν, επίσης, αποδοχή των αστικών προτεραιοτήτων, όπως η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας, έναντι των σύγχρονων αναγκών των εργαζομένων.

Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) για την περίοδο 2014-2020 (καθορίζει τα μέγιστα ετήσια ποσά [«άνωτα όρια»] τα οποία μπορεί να δαπανήσει η ΕΕ σε διάφορα πολιτικά πεδία [«τομείς»] για περίοδο τουλάχιστον 5 ετών) σχεδιάζεται να αλλάξει την επόμενη Περίοδο (μετά το 2021) μεταφέροντας σημαντικές αρμοδιότητες για το τι και πώς θα χρηματοδοτηθεί στην ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να εξασφαλιστεί αυστηρότερη εφαρμογή των κατευθύνσεων που επιβάλλουν οι ισχυρές οικονομίες της ΕΕ.

Σε άτυπη συνάντηση υπουργών/υφυπουργών αρμόδιων για ευρωπαϊ-

ϊκές υποθέσεις τον Απρίλιο του 2016 προτάθηκε από μεγάλη ομάδα χωρών να περιοριστούν οι δαπάνες που αφορούν κατανομές πόρων του ΠΔΠ στα κράτη-μέλη της ΕΕ (Κοινή Αγροτική Πολιτική, Πολιτική Συνοχής) και παράλληλα να αυξηθούν οι δαπάνες τις οποίες διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η σχέση αυτή στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο είναι 70-30. Επίσης, η αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Γκεοργκίεβα σχολίασε ότι «οι επιδοτήσεις δεν αποτελούν κατά κανόνα βέλτιστη μορφή χρήσης πόρων», προκρίνοντας τη χρήση των χρηματοπιστωτικών μέσων (δηλαδή δανειοδότησης),

τα οποία εξασφαλίζουν «υψηλό βαθμό χρηματοοικονομικής μόχλευσης». Φαίνεται λοιπόν ότι η εποχή των επιδοτήσεων, ελέω καπιταλιστικής κρίσης, κλείνει και προκρίνεται η δανειοδότηση μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων.

Τα τελευταία, ως τάσεις οι οποίες θα φανούν ξεκάθαρα τα επόμενα χρόνια, έχουν τη σημασία τους, αφού ο αυστηρότερος έλεγχος των κονδυλίων –που προέρχονται από τα ΕΔΕΤ– από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της καπιταλιστικής κρίσης θα σημαίνει δραστικό περιορισμό των όποιων δαπανών δίνονταν μέχρι σήμερα για τις ανάγκες της κοινωνικής πλειοψηφίας. **T**

b

Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα (2011), *Ελλάδα – Ευρωπαϊκή Ένωση, 30 χρόνια μαζί. Μια αποτίμηση με στοιχεία και αριθμούς*, διαθέσιμο στο: http://www.teachers4europa.gr/ekpaideutiko_periehomeno/oikonomikh-thesmikh_diastash_ths_ee/yposthriktiko_yliko/ellada%2030%20hronia%20stin%20ee.pdf.

Δήμος Αθηναίων – Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών (2016), *Κείμενο διαβούλευσης για το «Έργο: Αθήνα 2020» του Δήμου Αθηναίων*, διαθέσιμο στο: http://developathens.gr/athina2020/images/keimeno_dianoulesfis.pdf.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), *Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)*, Μάρτιος, διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf.

Μητσός, Α. (2014α), *Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει στην πορεία της ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Μέρος Δεύτερο: Οι προτάσεις για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ – Τράπεζα της Ελλάδας.

Μητσός, Α. (2014β), *Οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό και η ελληνική οικονομία. Τελική έκθεση*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ – Τράπεζα της Ελλάδας, Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (2014), *Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020 (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020)*.

Κανονισμοί ΕΕ (διαθέσιμοι στο: <https://www.espa.gr/el/Pages/elibrary.aspx>) **Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020**, Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας – ΓΓΔΕ/ΕΣΠΑ, Μάιος Μάιος 2014, https://www.espa.gr/elibrary/PA_ESPA_2014_2020.pdf.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση

του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου.

Κανονισμός 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό

Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006.